

Шолю өл, порилык да гим бер!

41-ше (3377) №,
2018 ий 13 октябрь,
шуматкече.

Ямде-лий

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Сүретче

Шыже кечым йөрталын
Лектым пакчашкем эрдене.
Түрлө-түрлө түсүм ужым –
Войзышаш смартфоншкем!
Ваштар-влакын лышташлажым
Сүретче шыже чиялтен.

Куанен ончем пүртүсүм –
Сылнын кончыш шинчаштем.
Пасу воктеч чодыраш толам:
Шопке, ваштар, куэ, молат,
Сүан вургемымак чиен,
Сылне сем почеш чүчкап.
Сүан вуге мын ший оксаже
Кажне ийын шукемеш.
Мландымбалне чевер тентгелаже
Волгалтыт торашке шумеш.

Ирина ПЕТРОВА.

Морко, Коркатово.

Шыже пүртүс пеш
мотор. Тудын могай гы-
на түсан тувыржо уке: йош-
карге, нарынче, ужарге,
күреналге... Вургемым чи-
ялташ юзо кыстычке пол-
шен. Йоча-влак дене чүч-
кыдын чодыраш понго по-
гаш коштына. Лышташ гыч
аршашым погена, мөнгө
нангаена да вазыш шындена.

Надежда ВОЛКОВА.
Шернур, Лажъял.

Надя НИКОЛАШКИНА
(шолаште) ден **Юлия КАЛУГИ-
НАН** (пурлаште) сүретышт.
Параньга, Кугу Пумарий.

Эрла, 14-ше октябрь-
ыште, Россий мучко
эртыше Подписчикын
декадыже пыта.

«Ямде лий»
газетлан шулды-
рак ак дене
возалташ ваш-
кыза.

**Индекс –
П4696.**

**Лотерей
модышыш
ушныза!**

2019 ийын
икымше пелыжлан
«Ямде лий» газетлан подпискым
ыште да квитанцийжым редакцийш
колто.

Лотерейын учредительже – «Ший
памаш» сылнымут фонд.
Вуйлатыше – В.В.Краснов.

ЛОТЕРЕЙ

**Ала
мый тылат
логалам?!**

Түн приз – смартфон!

Сенгымаш

6 октябрьште «Безопасное колесо» оласе конкурс эртен. Икымше верыш Семёновко селасе Архипов лумеш школ лектын. Тудо республикысе танасымаште Йошкар-Олан чапшым аралаш тунгалеш. Кокымшо верым 23-шо номеран школ налын, а 9-ше номеран школын командыже кумшо лийын.

«Безопасное колесо» конкурс икымше гана 1978 ийыште эртаралтын.

Увер

Кокласола лицейыште Туныктышын тунямбал кечыжлан полеклалтше пайрем-концерт эртен. Лицей вуйлатыше С.И.Михайлов туныктышо-влакым шокшын саламлен. Йоча-влак муреныт, куштеныт, почеламутым сылнын лудыныт. 11-ше классыште тунемше удыр-рвезе-влак, туныктышым алмаштен, 1-10-шо класслаште уроклан вуденыт.

Настя ИВАНОВА.

Морко район.

Йошкар-Олаште 825 веран школым чоначаш тунгалыт.

Дублёр кече

Йӱледӱр школышто Дублӱрын кечыже эртен. 10-11-ше класслаште тунемше-влак шкеныштым туныктымо аламыште тергеныт. Мый руш да марий йылме уроклан вуденам. Вигак ойлем: туныктышын пашаже куштылгыжак огыл. Но мыйын чылажат сайын лекте, шонем. Тунемшем-влак кокла гыч шукушт «4» да «5» отмыкым налыныт. Урок пытымеке, южо йоча «Те моткоч сай туныктышо лийыда» манын ойлен. Тидыже кумылым нӱлталын.

Виктория МАМАЕВА.

Кужӱнгер район.

Саламлена

Мемнан пашаенна, газетын ответственный секретарыже Людмила Григорьевалан «Марий Эл Республикын сулло журналистше» лумым пуымо. Онгеш сакыме знакым да удостоверениеным кодшо шуматкечын М.Шкетан лумеш национальный драме театрын воштончыш залыштыже морко калык ончылно культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министрын алмаштышыже М.И.Матвеев кучыктен (снимкыште).

Кечыжат моткоч лачеш толын: 6 октябрьште марий сылнымутын классикше Сергей Чавайнын шочмыжлан 130 ий темын.

В.Тумбаевын фотожо.

Тунемше улам

Мый визымше классын тунемшыже улам. Тунгалтыш класс дене танастарымаште тунемаш нелырак. Урокым тӱрлӱ туныктышо вӱда. У предмет-влак ешаралтыныт. Мӱнгысӱ пашамат лынак пуат. Туге гынат, мыланем тунемаш келша.

Антон СЕКРЕТАРЕВ.

У Торъял, Токтарсола.

Историйым шергалына

Руш-турко сар годым (1806-1812) 1811 ий 14 октябрьште М.И.Кутузовын вуйлатыме руш войска Рушук ола (Болгарий) воктене турко армийым кырен шалатен.

1813 ий 18 октябрьште руш армий да тудын деке ушнышо Австрийын, Пруссийын, Швецийын войскаже-влак Лейпциг ола воктене Наполеон армийжым сененыт. Тыге Европысо эл-влаклан эрыкым пӱртылтенит.

31

октябрьште Национальный президент школ-интернатыште регион-влак кокласе «XXI курымсо ешын шӱм-чон поянлыкше, тукумвож серлагышыже» краеведений конференций лиеш.

Ик тумышто 250 тӱжем лышташ лийын кертеш.

16-21

октябрьште Эстонийыште Родотукым финн-угор калык-влакын кечышт эрта. Марий Эл гыч Морко районысо «Унчо ӱжара» фольклор ансамбль кая.

Шыжым поӱго уке – теле йӱштӱ лиеш.

Йошкар-Оласе «Дельфин» бассейныште, «Арена Марий Эл» манежыште, Россий Армийын тӱвыра полатысе спортзалыштыже ГТО нормым сдатлы-маш дене оласе фестиваль эрта.

Йоча-влак, корнысо
правил-влакым
эскерыза!

«Ямде лий»
газетым
лудса!

Газетым Печать да массовый ком-
муникаций шотышто федеральный
агентствын
финанс полшыж дене лукмо.

Ямдылыме годым Интернетесе материал ден
сүрет-влакым кучылтмо.

Вашмут-влак: Светофор; Фуражке;
Моряк; Коньки дене куржмаш; Кидше
дене шуын; Кидышкыже налын да күшкө
нөлталын; Шуко тонным шупшыктышо
самосвал; Тиде пашам пеш кӱлешанлан
шотлен.

СМЕШАРИК
АЕНЕ ПЫРЛЯ

КОРНЫМ
ВОНЧЕНА

Книга-полшык

Шинчаже –
кумыт, кум
тӱсан, пӱялеш
эре мылам.

Зебр йол дечын
посна.
Ӱмбакыже пурак
шинчеш, тудым
мардеж ӱштеш,
йӱр мушкеш.

Юзо имне – тиде транспорт.
Ораваже кокыт веле. Ме
педальым пүтырена да тора-
шке чымена. Кудалаш лиеш?
Уке? Корно знак
дечын йодса.

Треугольник ош тўсан,
йырже – йошкар тўс.
Паровоз коеш покшелне,
шикш лектеш тушеч. Кө
каласа, могай тиде знак?

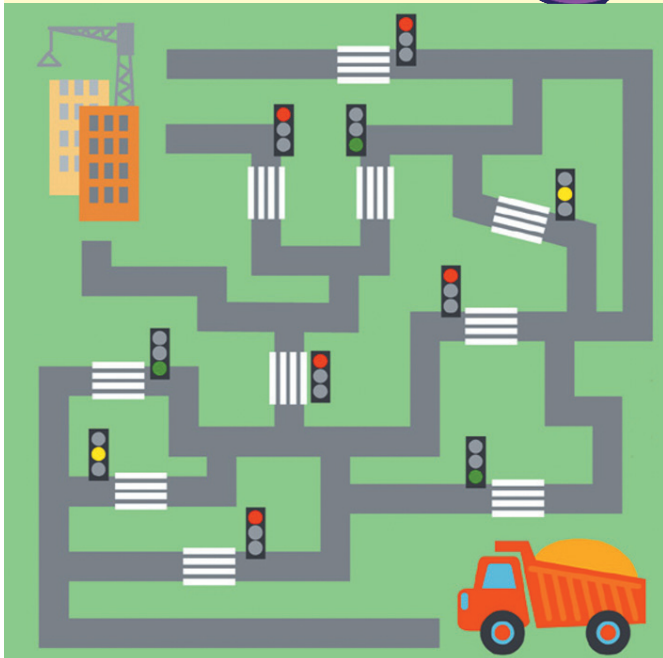
Резинке ныл кеман нарынче
«пөрт» йоча-влакым шупшык-
та, бензин дене кудалыштеш.
Мо тиде лиеш?

Тиде рвезе – корнысо
«дрессировщик». Ыресла
корнышто (перекресток)
шога, ең-влакым
вончыктара.
Кө тудо?

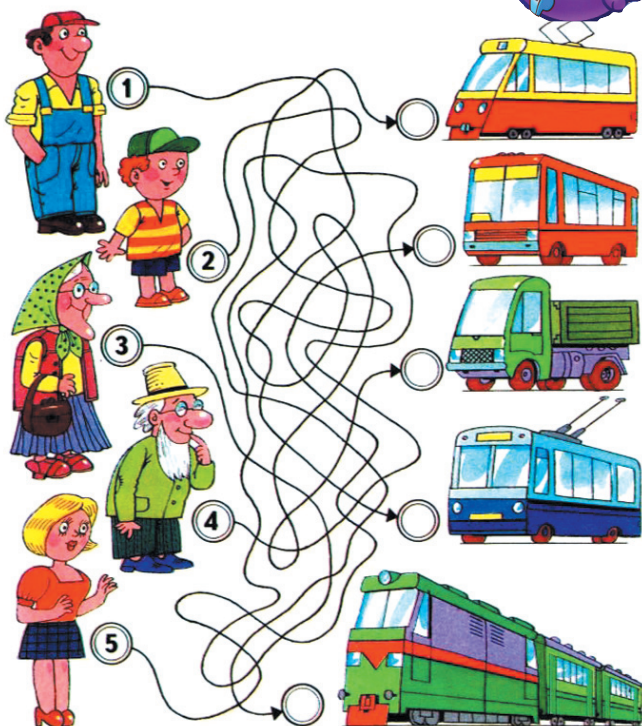

Самосвал у пёртым
чоңымашке ошмам нангая.
Корно правилым пудырты-
де, миен шуаш полшо.
Светофор-влакым
шотыш налза!

Шола вельсе
сүрет-влакым
могай знакыш
шындет? Пүчкын
лук да пижыкте.

Кө могай транспорт
дене кудалеш?

Корнысо тура
савыртыш нер-
ген шижтарыше
знак

Велосипед
корно пыта

Велосипед дене
кудалыштым
чарыше знак

Тура
савыртыш

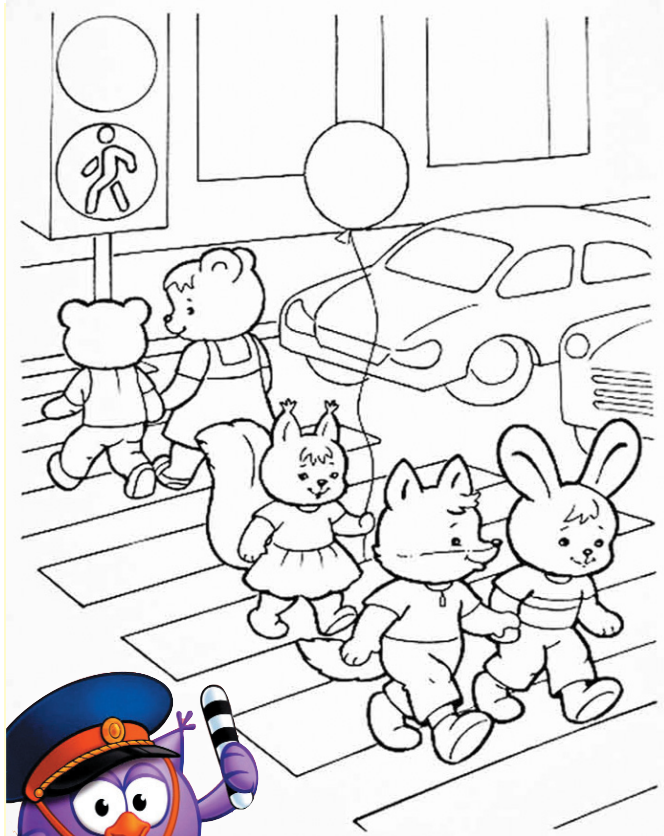
Йолешкын кумдык-
шо, тыште тран-
спорт ок кудалышт

Каные
аллей

Корнышто түрлө знак-влак
вашлялтыт. Те нуным паледа?
Туныктышо але ача-авада
дене пырля корнысо знак-
влак дене палыме лийза.

Күшылсö зада-
ний: шола вельсе
сүрет-влаклан пурла
вельште келшыше
ойым муза.

**Сүрөтүм чиялтыза.
Күчүк ойлымашым возыза.**

Мужырым му.

**ЧАРЫШЕ
ЗНАК**

**ШИЖТАРЫШЕ
ЗНАК**

**КҮЛЕШАН
ЗНАК**

**УВЕР
ЗНАК**

**КҮШТЫШӨ
ЗНАК**

Сергей Михалковын

«Дядя Стёпа – милиционер»

поэмыже почеш йодыш-влак:

- ✗ Поэмысе поро великаным кузе лүмдат?
- ✗ Поэмысе герой могай вуйчиемым нумалеш?
- ✗ Стёпа чүчү кө лияш шонен?
- ✗ Спортын могай видше дене тагасымаште герой икымше верым налын?

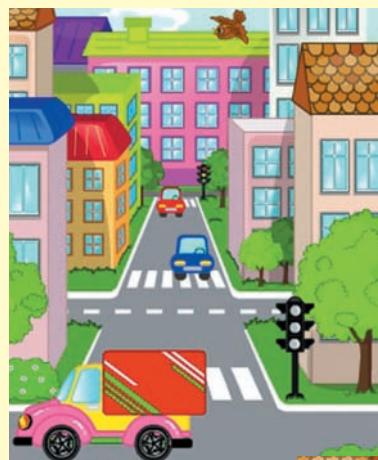
✗ Стёпа чүчү светофорым олмыкташ кузе полшен?

✗ Изи рвезылан Стёпа чүчү кузе аважым муаш полшен?

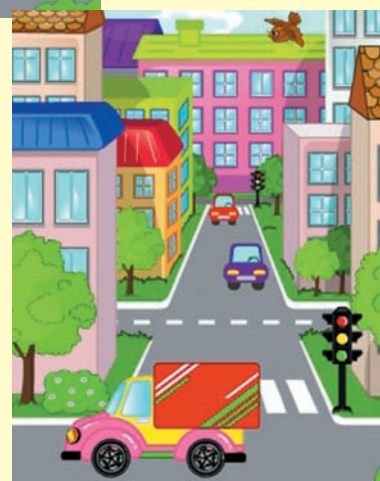
✗ Степаным милиций отделийыш могай машина конден конден?

✗ Стёпа чүчү молан милицийыште паша мшташ туналын?

(Вашмут-влакым шенгелне ончыза).

**Кө эн шуко
ойыртемим
муэш?**

**Корно
үмбалне
корно уло.
Калыкмут.**

Парентге погымаште

Эх, парентге – роколма
Шочынатыс – пеш йора.
Куандарышыч озам,
Пёртйымалне – ик ора.
Погыненит родо-влак.
Лым лийде, моткоч погат.
Ломыж гай рокеш шуйнен,
Изи пийна пёрдалеш.
Ведрa почеш ведрaм
Мешакеш ме оптена.
Саню тупышко пышта,
Пёртйымаке ястара.
Юрикат моткоч тырша:
Воштылтен чылам колта.
– Вот парентге, – манылда. –
Телылан векат сита.
Таче кече – рушарня,
Пакчалаште

йүк шокта.
Икте-весылан
полшен,
Пүртүслан
тауштена.

Э.О.ВАСИЛЬЕВА.
Звенигово,
Нуктыж.

С.Г.Чавайнын шочмыжлан 130 ий темме вашеш Морко йоча книгагудышто «Чавайнын шыжыже» почеламут лудмаш конкурс эртен. Тагасымашке моткоч шуко ўдыр-рвезе ушнен. Посёлкысо 2-шо номеран йочасад литературный композицийыште сенгышыш лектын. Тунемше-влак коклаште икымше верым 2-шо номеран Морко школ гыч Таня Тимофеева (4-ше «Б» кл.) да Александра Васильева (1-ше «Б» кл.) сенген налыныт.

Т.Е.ВЛАДИМИРОВА, книгагудо пашаенг.

«Чавайнын шыжыже»

Мыйын эн кугу шижмашем уло. Тиде – ике мари́й калыкем йоратымаш. Ике калыкым йоратымаш преступленийлан шотлалтеш гын, мыйым наказатлыза.

С.Т.Чавайн.

Шекланыман

Шанчызе-влаклан 100 түжем наре понго палыме. Мланде йымалне йолышт гыч вичкыж ош шүртö-влак түрлö-түрлö могырыш шуйнат. Пүртүсышто кочкаш йөршö (рывыжвонго, куэвапка, шопкевапка, ўйвонго, курузе) да кочкаш йордымö (кармывонго, аяррвонго) понго-влак вашлиялтыт. Южыштым Йошкар книгашке пуртеныт, садлан түткö лийман. Шагал кодшо понго-влакым аралыман. Аяр понго-влак деч шекланыман.

Наташа СИДОРОВА.

Татарстан, Мамадыш, Кугу Шия.

14 октябрь – Винни-Пухын шочмо кечыже

Сүретым чиялте.

Чик-чирик,
Чорик, Чир-чир
лүм-влак писатель
В.Н.Любимовын
могай произведений-
ыштыже ваш-
лиялтыт?

1968
ийыште
«Винни-Пух и
день забот» мульт-
фильмым ыштышыш-
ла, художник-влак
түрлö түсан 1,2 мил-
лион карандашым
чиялтен пытареныт.

Рекламе

КОНКУРС!

Юлия ИВАНОВА.
Морко, Коркагово.

«Шыжымсе йомак»

Виктория ИЛЮТКИНА.
Йошкар-Ола.

Параньга районысо Матародо школын 3-шо классыште тунемше-влак.

Алфавит

– «Ў» воктене «Эф» шога,
«Э» деч посна возалтеш.
Марий мут уке тудлан.
«Эф» ден «Футбол»
тўналеш.

– «Эф» воктене «Ха» шога,
«А» деч посна возалтеш.
Марий мут уке тудлан.
«Ха» ден «Хоккей»
тўналеш.

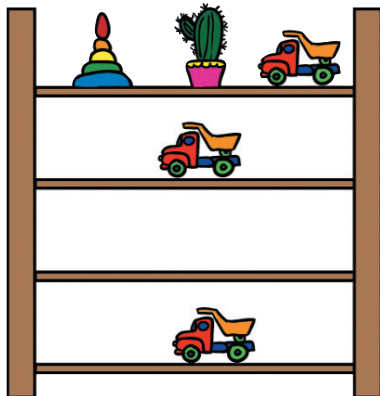

С.БЕССОНОВА.

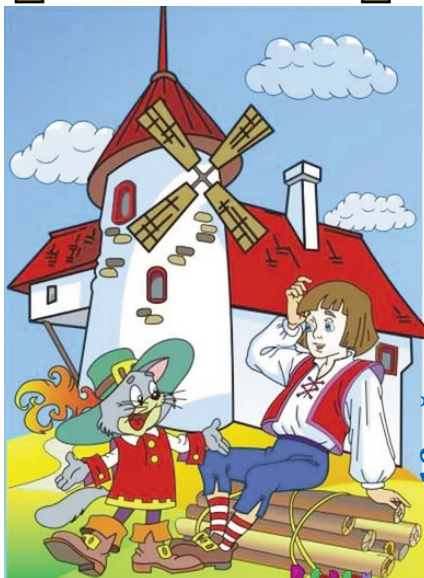
КАЛЫК ПАЛЕ
Шыже вашеш кўдырчö кужун кўдыр-та гын, шыже кужу лиеш. Шыже тўналтыште олмапу пеледалтеш – кужу шыжылан. Шыжым покшым возеш гын, игече ояра.

Лариса БУЛЫГИНА.
Советский, Öрша.

Мичу икымше шöрлыкыш модыш-влакым шындедылын. Тыланда моло кум шöрлыкшым темман. Кузе? Сүретлыза.

Кок икгай му.
пирожный му.

12 ойртем му.

А в а ж е э р г ы ж ы м в ү ч к а л т ы ш да модыш машинам кучыктыш:

– Эргым, таче деч вара ныл ийыш кает.
– Ой, уке-е, авай. Тушко ом кай. Колтеда гынат, тый декетак пöртылам.

Индекс: Марий Элыште, Пошкырт ден Татарстан кундемлаште - П4696. Тираж 1150 экз. Заказ 1844. Формат – А-4-8. Директор-тўн редактор Л.В.Семенова.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашаш шотышто министерстве, «Ямделий» газет» кугужаныш унитарный казна предприятий.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследиим аралымаште законодательством шуктен шогымым эскерше Федеральнй службн Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме. Номер – ПИ №ФС 18-1999, 2005 ий 10 февральыште пуымо.

Печатьыш пуымо жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийн шонымашышт тўрлö лийын кертыт. Серыш-влак мöнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru, yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82 (факс).

Газетым редакцийыште погимо да верстатлыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Газетым Печать да массовый коммуникаций шотышто Федерал агентствын окса польшыж дене лукмо.

0+

Редакцийн да издателын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20 (юридический) Энерүмбал Амстердам, 1 (фактический).